

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

UNITATEA DINTE řIINTĂ, ISTORIE řI PROGRES NEVOIA UNOR CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Prof.univ.dr.Aurelian BONDREA

În orice etapă a dezvoltării sociale, roadele sau eficiența imediată sau de perspectivă a cercetării řiintifice au depins și deținut, pe lângă nenumărate condiții, îndeosebi materiale, și de formarea corpului de cercetători, „de modul de gândire și modul de comportament řiintific” despre care vorbea, la timpul său, un sociolog ca B.Malinowski. Acesta, ocupându-se de „definiția minimală a řiinței”, mai exact a řiințelor sociale, umane, ca řiințe despre om și societate, atrăgea atenția că pot defini řiința din perspectiva epistemologică sau filosofică, „dar este limpede că řiința constă mai întâi în a observa ceea ce se petrece pentru a anticipa ceea ce va fi”!

În acest sens și în acest spirit, propuneam anterior câteva reflecții

asupra unei sociologii stadiale, adică asupra unei abordări concrete, directe a proceselor tranzitiei, cu participarea, bineîntele, a tuturor disciplinelor sociale, de la řiințele economice la cele juridice, de la antropologie la psihologie, de la řiințe politice la istorie etc., pentru a descifra tot ceea ce se petrece în societatea românească. În oricare din aceste ipostaze ale cercetării (economice, istorice, sociologice, psihologice) „řiința nu începe - potrivit remarcii autorului amintit - decât în momentul în care principiile generale trebuie să înfrunte proba faptelor, în care problemele practice și relațiile teoretice dintre factorii pertinenți servesc schimbările realului prin intermediul acțiunii umane”.

(subl.ns.-A.B.).

Cum, însă, problemele socio-umane în general, iar cele care privesc tranzitie, în special, poartă evidente încărcături de subiectivism (interesele, orientările politice etc.), analizele řiinții

fice au menirea și posibilitatea detașării obiective, a situației de partea adevărului řiintific, fie că aceasta convine sau nu anumitor factori social-politici, pentru a primi cu mai multă certitudine în viitor, pentru a-l „proiecta”, în raport cu anumite condiții și aspirații. Or, în această privință, cercetătorii au la îndemnăță o diversitate de mijloace pentru a descrie ceea ce un analist social numește „umanitatea promisă de către řiință” (sau prin řiință) și intemeiată pe unitatea dintre řiință, istorie și progres.

De fapt, discutând și despre „umanitatea promisă de istorie” și amintind contribuția lui Auguste Comte, autorul avertizează împotriva abordărilor subiective, unilateral care, uneori, au numai o aparență řiintifică - rămânând în zona mesianismului și speculației, fiind nevoie ca, tocmai cu ajutorul řiinței și prin řiință, statele, națiunile să-și modeleze destinul prin cunoaștere și îmbogățirea cunoașterii.

(Continuare în pag. 6)

În acest număr articole de:

- Prof.dr. Șerban Andronescu (New York)
- Prof.univ.dr.doc. Titu Georgescu
- Prof.univ.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.univ.dr. Gh. Răboacă
- Conf.univ.dr. Carmen Furtuna
- Conf.univ.dr. Ion Mitran
- Conf.univ.dr. Ioan N.Roșca

O VIAȚĂ PENTRU O IDEE UN MIRACOL ECONOMIC ÎN ROMÂNIA ÎNCĂ ESTE POSIBIL

- Convorbire cu acad. Anghel N. RUGINĂ -

Stimate domnule academician, ideile dumneavoastră despre posibilitatea unui miracol economic românesc, concept care vă se asociază invariabil, au fost expuse în trei dintre lucrările scrise de dumneavoastră în România după anul 1990; cum apreciați primirea făcută acestor cărți? Au reușit ele să facă pe deplin cunoștință concepția dumneavoastră despre relansarea economică a țării noastre?

Într-adevăr, soluția pe care am prezentat-o guvernului român încă din februarie 1990, pentru relansarea economică a țării noastre, am explicitat-o pe înțelesul tuturor în trei cărți. Ultima dintre

acestea, „Teoria și practica economică în epoca de tranzitie și după” a apărut la Editura Fundației „România de Mâine” în condiții de calitate mult superioare celor precedente. Din păcate, însă, nici una dintre ele nu a avut audiență dorită pentru că, după avizul Oficiului Național de Distribuție a Cărții, ele s-au tipărit în puține exemplare, iar acestea nu au ajuns în librăriile din toată țara. Dacă motivul acestei restricții a fost teama de a nu putea fi vândute cărțile, motivul este fals. Prin toate localitățile pe unde am trecut, în această revenire în țară, cărțile respective mi-au fost cerute și, în

PLEDOARIE PENTRU PARTICIPAREA TINERETULUI LA MANIFESTĂRI řIINTIFICE

Acad. Ștefan MILCU

În manifestările Academiei Române, ale celei de řiințe Medicale ca și ale diferitelor societăți řiintifice se petrece un fenomen surprinzător care mă impresionează adânc: prezența tinerilor este din ce în ce mai slabă. Am considerat că acest fenomen este total negativ și că el pune inevitabil întrebarea: cum se explică acestă absentă a tinerilor? Ea poate fi explicată, în primul rând, prin lipsa de interes și ca o subapreciere a valorilor řiintifice, sub considerabila lor varietate pentru viața personală și socială. Tot atât de firesc ne putem întreba: unde sunt acești tineri? Realitatea este că adeseori ei folosesc timpul pentru a se seuza, pierzându-l efectiv sub raportul valorii intelectuale, tocmai în această perioadă tânără a vieții, când asimilarea řiinței, a culturii se poate face intens, cu pasiune. Din păcate, tocmai astfel se pierde speranța ca ei să continue generațiile noastre în construcția, tot mai amplă, a culturii românești. Situația mi se pare cu atât mai gravă cu cât conținutul termenului de cultură are astăzi o mare complexitate, incluzând atât řiințele umaniste, cât și pe cele ale naturii.

Din această perspectivă s-ar putea obiecta că diferitele aspecte de cultură sunt furnizate prin învățământ. Însă componentele

culturii din învățământ sunt restrâns, datorită unui program obligatoriu și a timpului limitat pentru ceea ce numește o lecție sau o prelegeră. De aceea, participarea tineretului la manifestările řiintifice, care depășesc programele de învățământ, ar deschide un orizont mult mai larg de înțelegere, determinând un real progres al gândirii, nu numai asimilarea unui volum sporit de cunoștințe. Prin această apreciere, nu aducem, evident, nici o subapreciere a culturii din învățământ, așa cum este ea prezentată de marii lui personalități. Dimpotrivă, considerăm că prin atragerea tineretului la conferințe desfășurate și în afara unităților de învățământ, asemenea personalități își sporesc prestigiul, precum la vremea lor Rădulescu-Motru, Vasile Pârvan și Nicolae Iorga, iar materialul școlar și universitar i se conferă un suflu spiritual nou, capabil să întărească în sensibilitatea tinerilor sentimentul participării și posibilității creației personale pe linia marilor înaintași.

Tocmai de aceea considerăm că neparticiparea tinerilor la asemenea manifestări řiintifice este un fenomen îngrijorător care, inevitabil, mai devreme sau mai târziu, va genera o formă de analfabetism sui-generis.

TUDOR ARGHEZI

30 de ani de la trecerea în eternitate

“S-a prăbușit vecia
pe marginile gropii /
În bâlciul de morminte
rămân să plângă plopii”.

Pag. 8

schimbarea poate fi nu numai spre mai bine, dar și spre mai rău. Actualmente, economia românească nu funcționează normal pentru că eu nu reușește să valorifice puterea creatoare a națiunii. Nu produce pe măsură capacitatea ei.

Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 3)

Cultură și dezvoltare (IX)

PARTICIPAREA CA FACTOR DE IDENTITATE NAȚIONALĂ

Dr. Carmen FURTUNĂ

Pornind de la o serie de constatări fundamentale ce decurg din analiza marilor probleme ale lumii contemporane, UNESCO a definit premisele pertinente pentru orientările esențiale ale politicilor de dezvoltare: interdependența diferitelor probleme și a diferitelor societăți, aspectul secund al originalității și pluralității culturilor, problema inegalităților și disparităților dintre indivizi și națiuni. De aici decurge caracteristicile oricărei dezvoltări axate pe om, și anume: integrarea diverselor factori, globalitatea și interdependența la scară planetară, echitatea și endogenitatea dezvoltării. După cum subliniază Huynh Cao Tri, „un mod de dezvoltare pus în slujba omului urmărește, în primul rând, satisfacerea trebuințelor și aspirațiilor populației, în special, ale celei mai puțin favorizate... De asemenea, se pune problema dezvoltării fără alienare și, îndeosebi, fără distrugerea sau alterarea personalității culturale a popoarelor. Efortul de dezvoltare trebuie să pornească, deci, de la ceea ce sunt cetățenii, de la ceea ce fac și ce vor, de la ceea ce gândesc și cred ei.”

Dintre particularitățile acestei concepții asupra dezvoltării, endogenitatea și echitatea pretind aplicarea politicilor de participare, sub diverse forme, adaptate condițiilor socio-politice ale țărilor și condițiilor socio-culturale ale popoarelor, căci participarea activă și motivată a locuitorilor este o condiție de garanție a stilurilor diversificate și a căilor originale și specifice contextelor proprii fiecărei societăți. Într-adevăr, dezvoltarea endogenă reclamă ca diversele societăți să rămână ele însele, utilizându-și forțele în forme de gădire și de acțiune proprii și stabilindu-și obiectivele corespunzătoare acestor valori, ca și trebuințele pe care le resimt și resursele de care dispun.

Participarea locuitorilor apare, cu claritate, drept condiția fundamentală a oricărei acțiuni de dezvoltare privită sub aspect operațional. „În adevărata sa finalitate și conținut, noțiunea dezvoltare relevă în mod egal importanța participării la toate nivelele, începând cu etapa crucială a identificării trebuințelor până la fază finală a evaluării și reorientării planului, trecând prin luarea decizilor privind fixarea obiectivelor, aplicarea mijloacelor și gestiunea activităților și operațiilor. Este, deci, o participare plenară, a tuturor indivizilor la toate etapele, eforturile și rezultatele dezvoltării”. Prin urmare, este vorba de o participare integrală și creatoare, care interesează pe toți indivizii, toate grupurile sociale și naționale în treburile care le pînă la nivel local, regional, național și internațional. Participarea ar trebui gândită, concomitent, ca mijloc, scop și parte a trebuințelor umane fundamentale. De altfel, în 1979, la Conferința mondială organizată de FAO, la Roma, s-a decis, prin consens, că participarea este „un drept fundamental al omului”.

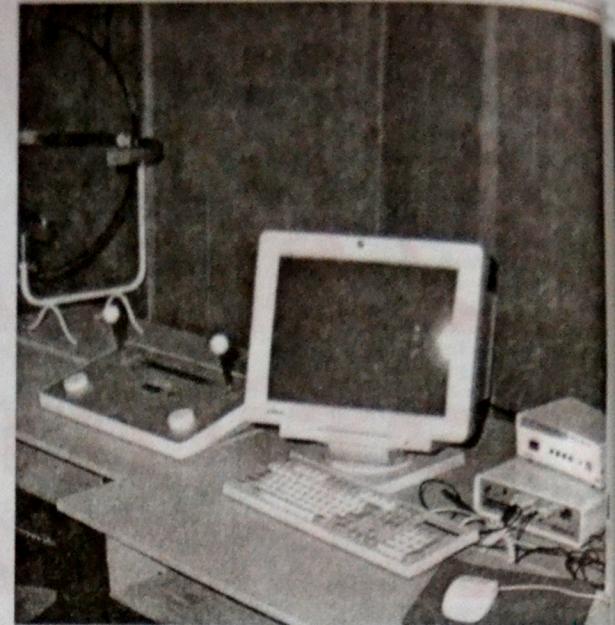
„Participarea poate fi considerată un scop etc., în perspectiva „democrație participativă”, care este o metodă sau o pedagogie ce-i învață pe oameni să participe la deciziile collective, împărtășind responsabilitățile, deosebile participarea cere tuturor interlocuitorilor concesii și învățarea democrației, care, în această perspectivă, este ea însăși un proces de autoeducație socială și civică”.

Efortul participării invită la o veritabilă schimbare a mentalităților relațiilor sociale și umane¹. Noile concepție și strategii cu privire la dezvoltare, depășind diviziunile convenționale, acordă o însemnatate cu totul particulară participării locuitorilor la dezvoltare: 1) dezvoltarea pomind de jos (*development from below*); 2) dezvoltarea bazată pe „strategia trebuințelor esențiale”, (*basic needs strategies*); 3) dezvoltarea autonomă, autocentrată și care se bazează pe forțele proprii (*self-central and self-reliant development*); 4) dezvoltarea endogenă (*development from within*); 5) dezvoltarea axată pe om („omul ca centru al dezvoltării”); 6) dezvoltarea planetară („noastră ordine economică internațională”); 7) abordarea, analiza și planificarea dezvoltării unificate, globale, echilibrate și integrate². Participarea populației apare tot mai mult ca o chestiune de primă importanță în dezbatările, reflectările și preocupările instantelor care au în responsabilitate problemele dezvoltării, în special în momentul în care se încearcă să se răspundă - prin căutarea unor politici și strategii de dezvoltare adevărate - nevoilor reale și adevăratelor aspirații ale societății.

Participarea populației depinde de concepția despre dezvoltare care determină tipul și stilul dezvoltării - alegerea obiectivelor, a metodelor și formelor de gestiune, a tehnicilor de aplicare, a modurilor de acțiune etc. -

O încercare de elucidare semantică a conceptului și o examinare a evoluției lui în etape istorice și contexte socio-economice diferite să dovedesc utilă.

Raportată la cei doi poli evocați mai sus, participarea poate avea următoarele două sensuri: „*a participa*” poate însemna, în mod pasiv, „*a face parte din*”, adică a suferi un proces în care este implicat; astfel, se poate participa o activitate prin mobilizare obligatorie sau prin constrângere, fără ca responsabilitatea subiectului să fie pusă în joc. „*A participa*” poate să înseme, în mod activ și pozitiv, „*a lăsa*

partea la”, adică a-ji exercita partea de răspundere în realizarea unui proces³. Asupra celui de-al doilea sens vom stăru, însă, în studiul care va urma.

1. Huynh Cao Tri, *Participer au développement*, UNESCO, Paris, 1984.

2. Idem

3. Idem

4. Idem; Alain Birou et al., *Pour un autre développement*, Paris, P.U.F., 1976; Benjamin Higgins, *Economic development problems, principles and policies*, New York, W.W.Norton, 1968; M.Gillis, D.Perkins, M.Roemer, D.Sodgrass, *Economics of development*, New York, W.W.Norton, 1983; Hollis Chinery, *Structural change and development policy*, London, Oxford, University Press, 1979 etc.

5. Rolant Colin, *Peut-on institutionaliser la participation*, UNESCO, Paris, 1980.

În actualitate BACALAUREATUL

Zilele trecute, toate canalele mass media au relatat ieșirea în stradă a liceenilor. Protestul lor - mai mult sau mai puțin civilizat - vizează prevederea din Legea învățământului conform căreia bacalaureatul urmează să fie susținut la săptămâna probei - cinci oreale și două lucrări scrise. În plus, faptul că ar trebui să susțină cinci probe orale într-o zi. Interesează mai puțin dacă demersul lor a fost spontan, sau în spatele cohortelor de protestatari se află unul sau mai multe sindicate din învățământ. De data aceasta, oricine ar fi inițiat această „vacanță” școlară a avut dreptate. Dar nu pentru motivele invocate de „trubadurii străzilor” conform cărora li s-ar scrânti mintea dacă ar învăța, ori că ar fi o întoarcere la vremea bunicilor care au susținut un bac similar. Toate acestea sunt lozinici pe care orice terchea-berchea le poate rosti la colț de stradă în situații similare.

În opinia noastră **primul lucru pe care trebuie să-l facă** actuala garnitură de la învățământ, în situația aplicării noului tip de bacalaureat, era să **elaboreze programă acestui examen de maturitate**. Dar nu la maniera în care s-a făcut până acum, prin scoaterea unor lecții și capitoile din manualele parcurse în anii de liceu, ci prin conceperea unor teme

de sinteză cu trimiteri la conținutul celor învățate. Așa s-ar fi realizat ceea ce acum se vehiculează doar ca o lozincă: **bacalaureat național**. Mai mult. Ar fi trebuit să alcătuiască subiecte - test atât pentru profesori, cât, mai ales, pentru viitorii absolvenți astfel încât aceștia să știe ce, cât, și de unde să învețe pentru a realiza o prestație notabilă la bac'. Pentru că viile de până acum al școlii noastre este căl pune pe elev nu în situația de a gădi, nu de a învăța să învețe cum trebuie să învețe, ci de a repeta, a reproduce noțiuni și formule gata prefabricate. Prin elaborarea la timp a amintitelor programe de bac' s-ar fi reparat și o eroare a Legii învățământului. Ne referim la prevederea conform căreia una dintre probele orale o constituie „**o disciplină de profil sau optională, alegere, alta decât cea din probele susținute anterior**”. Numai că planurile de învățământ de la liceu din ultimii ani nefiind modificate, ele nu cuprind pachete de **discipline optionale**.

Fie și numai din acest motiv, am mai spus-o cu doi ani în urmă, legea trebua aplicată seriei care intra în liceu în 1995, și nu celor care, la acea dată, se aflau în clasa a X-a. Dar dacă s-a dorit altfel, din motive ce țin de banii acordăți de

diferite organisme internaționale pentru aplicarea reformei în școli, era **obligatorie realizarea de noi planuri de învățământ și programe școlare concepute conform cerințelor**. Nu a procedat așa nici vechea, nici noua garnitură ministerială.

Sigur, Legea învățământului datează de doi ani. Sigur, în școli trebuie să se facă cu mult mai mult pentru ca prevederile ei să fie bine cunoscute mai ales de către elevii din ciclurile terminale: gimnaziul - care trebuie să-și finalizeze studiile prin examen de capacitate; liceul - prin examenul de bacalaureat. Toate acestea, până la **data începerii anului școlar**. În afară de promisiuni, Ministerul Educației Naționale nu a produs nimic până la amintita dată. Pe acest fond, metodologia elaborată a scos elevii în stradă. Nu ne-ar mira ca peste câteva zile locul lor să fie luat de elevii din clasa a VIII-a.

Metodologia care a declanșat valul protestelor este, din păcate, prea puțin coerentă. Iată și de ce. Legea 84 (a învățământului) prevede, cum aminteam, la ultima probă orală „**o disciplină de profil sau optională**”. Ordonanța 36 menționează „**o disciplină de profil**”. În metodologie apără „**disciplină de profil sau optională**”. Cine să mai înțeleagă

Aurel GHIMPU

ceva? Să mergem mai departe. Precizările M.E.N. nu clarifică ce se înțelege prin discipline de profil. Dacă în cazul grupurilor școlare sau licelor cu profil mecanic, economic etc., lucrurile sunt clare, în sensul că se iau în calcul disciplinele cu pondere în predare în clasele IX-XII, la cele cu profil matematică-fizică (și nu numai) nu se știe care poate fi ultima probă de profil (că de optional nici nu putem discuta). Și asta pentru că Fizica face parte din altă categorie de probe la **alegere**. Dar să privim și altfel lucrurile pentru a vedea că nu există egalitate de sanse în efortul elevilor care se vor prezenta la bacalaureat. Pentru elevii de la **real**, a doua probă scrisă este Matematica. Cei de la **uman** pot alege în locul ei o altă disciplină socio-umană. Unde apare inechitatea? Matematica este o disciplină care se studiază în patru ani de studiu. Dincolo de dificultate, ea necesită și un mare volum de studiu. Cei de la **uman** pot alege între Filosofie, Logică, Psihologie, Economie politică, discipline care se fac doar pe parcursul unui an de studiu. Într-un fel asemănător stau lucrurile și la grupul de discipline Fizică, Chimie, Biologie, Geografia României. Primele trei traversează toți anii de liceu, ultima se învăță doar în clasa a XII-a. Ca volum de încărcătură, oferă nu este aceeași pentru a asigura sanse egale tuturor candidaților.

Nu mai insistăm și asupra altor vicii pe care le conține metodologia de organizare a bac' ului care, după părerea noastră, păcătuiește printr-un exces de suspiciune la adresa cadrelor didactice. Credem că ceea ce ar trebui să constituie prioritățile în perioada imediat următoare nu este atât metodologia, cât elaboarea **programelor de bacalaureat și, deosebit de important, simularea** în câteva județe a modului în care ar urma să se desfășoare acest examen. Modul destul de alambicat în care este prevăzut a se desfășura acest examen care se vrea a avea un caracter național - să sperăm că în conținut și nu în formă - riscă să blocheze activitatea inspectorilor școlari, a unităților de învățământ, în buna desfășurare a examenului de capacitate și a concursului de admitere în liceu. Ceea ce n-ar fi de dorit.

O VIAȚĂ PENTRU O IDEE

(Continuare din pag. 1)

Au mai spus și cu alte prilejuri, că deosebirea fundamentală dintre economia românească și cea americană - cu care este bine că ne comparăm frecvent, pentru că astfel înțelegem mai bine ceea ce ne lipșește - este că aceasta din urmă produce mai mult decât are nevoie piața internă. În anumite privințe, ea produce astfel încât poate acoperi nevoile întregului glob planetar. Aceasta exprimă pregnant mentalitatea americană. De pildă, încă de la o vîrstă fragedă, copiii din Boston, chiar și ai oamenilor bogăți, se scăldă dis-de-dimineață și împart ziare numai și numai să căștige un ban. Să și dovezescă, lor și celor din jur, că sunt capabili să producă. Aici este cea dintr-o problemă a economiei românești: în capacitatea ei de a produce. De aceea, prima condiție a refacerii economiei noastre este ca românii să fie lăsați să muncească, să producă, să creeze, nu să li se închidă întreprinderile. Lichidarea întreprinderilor este o gravă eroare, echivalează, de fapt, cu sinucidera economică a României.

■ Guvernările noastre afirmă că tomai astfel, prin lichidarea întreprinderilor care lucrează în pierdere și generează deficit, se reașeză economia pe baze sănătoase, de viitoare prospetime.

- Este o falsă problemă. Dacă asemenea întreprinderi produc pierderi, aceasta este o problemă administrativă și ea se cere soluționată ca atare, prin ajutor acordat acestor unități economice pentru ca ele să devină rentabile, competitive, nu să fie închise. În loc de a se face un inventar al realităților existente, cu evaluarea critică, obiectivă a moștenirii industriale a României, cu preluarea a ceea ce a fost bun și eliminarea a ceea ce a fost rău, protagoniștii de la putere au adoptat un argument antinational, cum că toată industria construită din munca poporului român-n-ar avea nici o valoare și că totul trebuie restructurat după modelul economiei capitaliste din Apus. Guvernările au uitat, probabil, că acest model apusean nici el nu este perfect, iar industria românească încheagă în perioada comunistă nu a rezultat din sacrificiile membrilor de partid, ci din măsuri de economisire forțată pentru acumulare de capital real de stat, adică din sudaarea și jertfie zilnice ale poporului român. Dacă industria nu era la nivelul tehnologic moderne (deși, cum am observat într-o vizită la Combinatul siderurgic din Galați, tehnologia era importată din Germania federală), ca să poată concura cu succes pe piețele internaționale, totuși ea putea asigura și menține o piață internă destul de dezvoltată, inclusiv exporturi în alte țări în curs de dezvoltare, cum se făscă mai înainte. S-a preferat ca industria românească să fie căutată la părțile prin politica oficială de slăbire a piețelor interne și blocarea formării de capital real prin dobânzi exorbitante. Și, drept urmare, capitalul străin importat sau creditele venite din împrumuturi contractate în străinătate au fost întrebunțuite ca să acopere deficitul bugetar în finanțele statului și în balanța de plată, fără a stimula economia.

■ Si tomai de aceea, nă spune, să optă pentru privatizarea cu orice preț. Să picat și de la faptul că, astăzi, aproape nimănui nu mai consideră utilitatea caracterului privat al proprietății, iar la noi se manifestă o adevarată aversiune față de

proprietatea națională de stat. Cred că este normală o asemenea opoziție? Să dacă da, cum credeți că va evolu la noi această inițiativă de rapidă privatizare pe scară largă?

- Încă din prima versiune a planului meu, în anul 1990, am arătat că privatizarea e bună în sine, însă, la noi, ea trebuie să fie efectuată numai după ce sistemul economic a fost stabilizat, după care, timp de 5-10 ani, este nevoie de o distribuție echitabilă a venitului național. Astfel încât, cei ce iau parte la privatizare să dispună deja de un capital economisit pentru ca proprietatea privată să vină în mână populației României. Altintineri, adică așa cum se efectuează acum, privatizarea este o calamitate națională. Pentru că proprietatea de stat, care de drept aparține poporului român, trece în mână unei minorități infime, care are acces la credite bancare, și cum această categorie și din ce în ce mai mică, proprietatea ajunge în mână unor investitori străini care o cumpără,

dacă astăzi acest lucru și această probă de încredere în forțele proprii sunt adesea uitate, faptul că atare atestă cea mai gravă criză pe care o străbate România: criza morală. De aceea vreau să fac apel către studenți, către tineret, de care depinde efectiv viitorul țării, să aibă încredere nelimitată în ei însăși, în puterea lor de învățătură, de munca, de creație, pentru că tocmai aici se află izvorul unui miracol economic încă posibil în România, pe care îl voi susține întreaga mea viață. Cel dintă lucru care trebuie să fie făcut este să ne scoatem din cap scuzele iefinii și de neierat, cum că „nu se poate”, „n-avem bani”, „să mai așteptăm până în ajutorare din afară, de la NATO, de la Națiunile Unite sau Banca Mondială, fiindcă noi nu avem fonduri, noi nu avem capital” etc. Mai cu seamă scuza „că nu se poate prin noi însine” trebuie să fie exclusă din vocabularul nostru zilnic și înlocuită cu afirmația: „Atâtă vreme cât suntem liberi, totul se poate!”. În destinația unui popor, contează, desigur, și imprejurările, dar până la urmă,

români vor fi trecute în administrația Băncii Naționale. Orice emisiune de leu, din ziua când printr-o reformă monetară adecvată s-ar introduce acest leu greu, va avea loc numai în măsură în care produsele naționale, specificate în actual monetar, vor fi depuse în magazine speciale ale Băncii Naționale. Și pe baza lor se va emite o sumă egală de lei comerciali. Minus un mic procent care să acopere cheltuielile cu înmagazinarea. Să nu uităm că în condițiile de azi, un producător de grâu, de porumb sau de fasole este la cheremul celor ce dictează un preț care, în fond, nu asigură rentabilitatea normală a capitalului investit ca să producă o asemenea marfă. El se află, deci, la cheremul speculatorilor. Planul Rugină oferă șansa ca, ori de câte ori s-ar întâmpla ca prețul grâului să scadă, producătorul agricol să-și poată depozita surplusul sub egida Băncii Naționale. Prin urmare, prețul grâului pe piață internă nu mai poate fluctua mai mult decât diferența între costul real

sunt la sută, combinat, deci, cu un leu comercial, în condițiile existente de dezechilibru major general, convertibilitatea liberă a leului va duce la pierderea tuturor rezervelor de dolari ale țării, iar leul va rămnăne la starea de debilitate pe care o are azi. Întreg acest tablou atestă că reforma nu poate fi făcută „pe felii”, răzăjet, ci trebuie să acționăm concomitent și în toate planurile care, după aprecierea mea, sunt în număr de șapte: economic, monetar, bănci, burse, buget, cursul de schimb, distribuția venitului național. Numai astfel se poate ajunge la un echilibru general stabil și, apoi, la un miracol economic.

■ Totuși, cu ce-ar trebui început mai întâi?

- Eu am lansat la Iași un apel, către Parlamentul României, pentru a se introduce un proiect de lege prin care: a) Să se stopeze orice lichidare a întreprinderilor cu pierderi, pentru că asemenea lichidări nu rezolvă, ci complică problema. Este mai bine, cum spuneam, să se cerceteze cauza acestor pierderi. Se va vedea că acestea rezultă dintr-o prostă administrație, intenționată să facă astfel pentru ca, ajungând la pierderi, întreprinderea să fie lichidată, aşadar cumpărată pe nimic de respectivi manageri sau de partenerii lor externi, oferanți de comisioane; b) Să se stopeze procesul de privatizare până ce sistemul economic-social va ajunge stabil și se va putea forma capitalul intern pentru privatizare; c) Să se opreasă intenția de convertibilitate liberă a leului; d) Echilibrarea distribuției venitului național, care a fost deficitară în aproape toată istoria economică modernă a României. Astăzi, distribuția venitului național a devenit atât de precară încât numai un procent foarte mic duce o viață de belșug și lux, asemănătoare cu a potențiaților financieri din Apus. Un alt procent, tot minoritar, trăiește bine, iar restul populației trăiește la un nivel de mizerie sau sub mizerie. De aceea, reforma economică cere concomitent o reformă socială.

■ Stimate domnule profesor Rugină, în mai multe rânduri, prin conferințele dumneavoastră, v-ați exprimat încrederea în tineretul României; acum, la începutul unei noi etape de activitate universitară, ce ati dorit să transmiteti studentilor Universității „Spiru Haret“ în fața cărorăi și înțint, acum doi ani, un curs de Introducere în studiul științelor economice?

- Dragi studenți, să nu lăsați să treacă nici o singură zi fără studiu, fără o temeinică lectură în toate domeniile. Pentru petreceri aveți la dispoziție o viață întreagă, dar pentru a obține o bună pregătire profesională, acum este momentul decisiv. În al doilea rând: că mai multă carte, dar că mai puțină politică. Am fost invitat la Costinești, la Săptămâna studenților, unde au fost invitați și oameni politici. Să-i ascultați pe toți, dar ideile să le trece prin filtrul gândirii voastre, pentru că numai astfel vă dezvoltăți personalitatea. În al treilea rând: mai mult respect între studenți și studinte. Desigur, tinerețea înseamnă și o apropiere între sexe, dar această apropiere este mai profundă când se înțemeiază pe respectul reciproc. Sper să nu fiu și aici o voce în pustiu, cum sunt în privința realizării miracolului economic în România.

■ Dumneavoastră nu puteți fi decât un spirit beneficiu în resurrecția noastră, pentru care vă iubim și vă mulțumim.

UN MIRACOL ECONOMIC ÎN ROMÂNIA ÎNCĂ ESTE POSSIBIL

practic, pe nimic. Este o mare pierdere națională, una pentru că statul rămâne depusdat, și a doua pentru că populația este pedepsită să trăiască la bunul plac al speculatorilor externi. Avantajele strategice vor rămnăla la mâna acestora, iar români vor lua, în cel mai bun caz, numai fărămituri. Rețineți, vă rog: privatizarea forțată, realizată înaintea stabilizării economice, conduce la înstrâinarea avuției naționale, ceea ce echivalează cu o calamitate pentru România.

■ Stimate domnule profesor, când guvernările noastre li se aduc la cunoștință asemenea argumente, ei justifică actele de înstrăinare a patrimoniului național, de vânzare a lui „la cursul pieței”, cum zice ei, prin nevoie de bani, de căt mai mulți bani și prin speranță că numai asemenea „deschideri spre lume” ne aduce sprijinul extern. Să reprezintem oare atât de mult acest sprijin extern, incă să merită asemenea sacrificii?

- Dimpotrivă, experiența de pretutindeni și, mai cu seamă, experiența românească, ne arată că hotărâtoare în crearea, în conservarea, în îmbogățirea civilizației fiecarui popor sunt forțele lui lăuntrice, valorificate optim. România Mare s-a realizat sub semnul apelului „Prin noi însine!” și

de producție și costul înmagazinării. Fie că e un surplus de grâu sau că e secetă, producătorul nu poate să piardă. Fără introducerea acestui leu cu acoperire în aur, crizele se țin lanț.

■ Cum vedeti astăzi acestor crize și care ar fi veriga de la care poate să înceapă relansarea economică?

- Strâns legat de criza monetară, de faptul că nu există leu oficial de aur ca factor de stabilitate, băncile sunt frecvent amenințate, obligate să lucreze nu după costuri și beneficii, cum ar fi normal, ci cu ajutor de la Banca Națională. Pe această bază apare o criză a burselor, intrucât și acestea sunt lipsite de o bază sigură. Cel mai frecvent, ele imită bursele din țările capitaliste care au alte condiții. În plus, bugetul statului cunoaște o mare tragedie, deoarece, după anul 1989, birocracia s-a întărit în loc să fie diminuată. Pe baza birocraciei s-a amplificat corupția. Nu-i adevărat că întreprindătorul român este inclinat spre corupție. Sistemul economic și social este corupt și el îl trage, vrând, nevrând, spre corupție. Dacă la acest lanț al crizelor se va dăuga și convertibilitatea liberă a leului, situația economică a țării va deveni și mai grea. Atâtă vreme că nu se introduce un leu de aur acoperit

Un punct de vedere asupra creativității românești

Balada Mănăstirii Argeșului și teoria „dublei semințe”(II) *

Prof. dr. Șerban ANDRONESCU
New-York

Astfel de aprecieri, „ideea referice a perfecției umane”, sau valoarea ultimă a eforturilor omenești, sunt puse în gura proletarului, nu a împăratului, după cum și Halldor Laxness, laureat Nobel¹⁶, pune aceeași idee în gura unei fete de la țară, Uggla. Prințul un tablou cu o pasare, executat de un mare maestru și valorând milioane de coroane, Uggla exprimă în vorbe de țară ideea că pasarea vie este înfint superioră pasării pictate, prima fiind zbor și sănțec, cealaltă, materie moartă. Cum spuneam mai sus, ideea apare și la noi, și tot în literatura „de la țară”, în finalul legendei Mănăstirii Argeșului. Punând-o în subiect, povestitorul popular o investește cu forță sugestivă. Idei de această natură, care nu sunt rostite de împărat, nici de pictori celebri, nici de literati sau de academicieni, ci de oameni simpli, „de la țară”, conțin un adevară foarte vechi adus la contemporanenii prim-veacă ce Blaga numea „moralul băsică”, de fapt, o simplă figură de stil: actul de a manca din rodul pomului cunoașterii, act sanctificat cu

moartea. În același fel, cu moartea, sanctionează poetul popular tentația luciferică la Manoli. Aflat pe acoperișul superbei sale catedrale, magnificul creator „aude” vocea înăbușită a soției, răzbind din zidul în care fusese închisă de vie: Manoli, Manoli / Meșter Manoli / Zidul rău mă strâng, / Tăjișoarami plângere, / Copilașu-mi frângere, / Viața mi se stingere... /

Zmeu să fi fost Manoli și nu rezista acelui geamăt nădușit și părelnic ieșit din zidul superbei lui creații arhitecturale. Manoli se află chiar pe acoperișul acesta, aşadar, în nemijlocit contact cu opera, și totuși, la auzul geamătului din zid, ilustrul meșter se transformă într-un infirm. Faptul se produce în clipa când se conturează în lumina conștiinței sale, grozavă păcatului comis de dragul lucrărui arhitecturale. Odată opera realizată, creatorul de artă, orice creator își schimbă modul de a privi și gândi. Focul creației nu mai arde. Tinta odată atinsă, alergătorul se reculege. La fel și Manoli. Abia acum își dă seama de ceea ce a făcut. Neputând

rezista remușcării, Manoli sucomăbă. Povestitorul popular atacă aici conflictul dintre două valori aflate pe planuri diferite, pe de-o parte, solidul construcției și splendoarea artistică, rodul efortului luciferic, pe de alta, o mișcare sufletească abia mijind, imaterială prin însăși natură ei, remușcarea, căința. Căci din cei ce au făcut eforturi uriașe pentru a realiza o mare operă nu sunt cuprinși de un regret, adesea pustitor, asemănător remușcării, când înțeleg că au plătit realizarea cu un preț prea mare?! La Manoli, geamătul din zid are un efect fulgerător în realitatea imediată, ceva se rupea iremedabil în sufletul creatorului de artă și el cade mort, răpus de o iluzie. Dar ce iluzie! Justitia imanentă! „De vei mâncă, vei mori”. Naratorul popular se arată a fi un cunoscător de marcă al adevărului de revelație, cum îl numim azi, și al filosofiei Ecleziastului, așa cum pun amândouă tezele înaintea oricarei posibile speculații privind creația artistică, oricare vor fi fost ele, și dacă vor fi fost, la data elaborării baladei.

am indurat, secole de-a rândul, prigoni diverse, faptul că nu am purtat niciodată războrie de agresiune. În sprijinul lezelii că tipul Manoli nu apartine locului vine și considerentul că românii n-au avut în trecut mari meșteri constructori. Oamenii noștri de calitate au aparținut altor domenii. Chiar și strămoșii noștri dacă împrumutau ingineri de la români ca să-și ridice cetățile. Apoi, când am apărut pe scena istoriei ca români, constructorii vechilor noastre biserici și pictorii lor erau, cel mai adesea, aduși din afară, ca Manoli. Este aici o realitate explicabilă, în parte, prin teoria dublei semințe. Oamenii de esență Abel crează spiritual, așa cum au creat totdeauna români. Suntem obișnuiați să ne extaziem în fața marilor catedrale ale Occidentului și unii din noi se simt umiliți în fața modestelor noastre biserici sătăști. Dar, deodată, auzim un vers ca cel din „Sara pe deal” sau privim o femeie istovită de muncă priveghind somnul, în plină noapte, al ortacilor ei, ca într-un tablou de Cornelius Baba, sau plecăm urechea la căteva vorbe înșiruite măiestră ca în „turma gândurilor mele eu o pasc cu oî de aur”, sau privim o icoană pictată primitiv pe sticlă și căpătăm atunci convinsarea că emanarea artistică nu se naște din cantitate, ci din calitate, că emoția pe care o simțim, în fața unor creații aparent modeste ale spiritului, este comparabilă, dacă nu mai intensă, cu emoția prilejuită de catedrale. Dacă am întâlni pe stradă femeia amărâtă din pictura lui Baba n-am da pe ea, probabil, nici două parale, grozavi cum suntem; dar ne coplescem imensitatea din privirile ei cănd o contemplăm în tabloul lui Baba. Si atunci ne întrebăm, dacă avem un spirit că de căt închișitor, în ce constă valoarea creației artistice: în contribuția alesă a artistului sau în emoția spectacolului sensibil; în numărarea și așezarea pietrelor ridicate una peste alta în construirea unei catedrale sau în pietrică măruntă pe care o găsim rătăcită pe un drum prăfuit de țară? Aici e marea întrebare. Căci dacă piatra aceea măruntă nu are valoare la scară mondială, atunci nimic, nici cele mai măreje catedrale, nu au valoare. Si atunci, dacă o punem această întrebare, vom interpreta, probabil, altfel jertfa mult trămbită la unora pe altarul creației artistice, aplauzele zgomotoase și preamarile din presă. În fond, nu e decât o problemă de cunoaștere.

Nu mult după ce a dobândit cunoștința binelui și răului, implicit a valorii creației artistice, cum am zice azi, omul căștigat cu șansă de partea evoluției luciferice a simțit că-i place atât de mult accesoriul gândirii, răjiunea, incât a ridicat-o la rangul de zei și a așezat-o pe coordonatele sale, în locul lui Dumnezeu¹⁷. N-a trecut, însă, mult și a văzut că, folosind inteligenta, talentul și cunoașterea rațională, dobândite prin osârdie luciferică, putea construi teorii subtile, mașinării extraordinare și opere de artă impresionante, dar nu putea formula nici adevarări absolute, nici stabili valori ultime; altfel zis, nu putea căpăta esența realității. Cu căt intra mai adânc în structura fenomenelor, cu atât își dădea seama că există undeva ceva mai profund, un ce înseñabil prin cunoașterea rațională, ceea ce scapă gândirii logică, de care își dădea seama instinctiv, prin virtutea cu care-
inzechere Creatorul de la început, intuiția.

In acest moment, cuceririle tehnice sau capodoperele artistice nu l-au mai impresionat ca înainte. Au început să se audă clopoțe de alarmă. Mi-ar plăcea să afirm că ce sună alarmă erau oamenii de tip Abel, dar nu pot fi sigur. Era savantă de diferite specialități medici, biologi, antropologi, fiziologi, sociologi, toți oameni de știință pozitivă. El s-a ridicat împotriva preponderenței tehnicii, preponderență care, în viziunea lor, era cauza degradării spirituale care afecta omenirea. Prima luare de poziție apare în Statele Unite, în 1930, sub forma unei lucrări colective, îngrijite de naturalistul american dr. E.V. Cowdry și intitulată HUMAN BIOLOGY AND RACIAL WELFARE. Lucrarea ataca dur civilizația modernă, bazată pe tehnici. S-a alăturat inițiativei filosofiei ca: R.B. Fosdick și L.Stoddard, apoi J.Huxley și J.B.S. Haldane, toți cerând formularea și adaptarea unui nou „umanism științific”, bazat pe legile morale. În Franță, medicul Alexis Carrel publică, în 1935, un best-seller, L'HOMME, CET INCONNU, un protest patetic împotriva preeminenței științelor exacte al căror discipol era el însuși, în care cerea mai multă atenție pentru disciplinele morale. În ultimile sale publicații, dr. Alexis Carrel, care toată viața nu scrise decât studii de clinică și laborator, intră în domeniul religiei și pledează pentru reculegere și rugăciune. Deși de mare succes la vremea lor, aceste cărți n-au putut opri degringolada societății moderne. În locul umanismului bazat pe morală, cerut de autorii cărților, a luat ființă umanismul secular, agnostic și amoral, noua religie de stat în SUA și în cîteva alte țări¹⁷, care a adâncit mai mult prăpastia.

10. Halldor Laxness,
STATIUNEA ATOMICĂ,
traducere în română.

11. Maria Sittner-Poprică în prefața la MEŞTERUL MANOLE de Lucian Blaga, București, Albatros, 1983; vezi notele de subsol de la pag. 55, 57 și 58.

12. Ana din legenda culeasă de Alecsandri, Mira în MEŞTERUL MANOLE de Blaga.

13. Manoli, numele meșterului, apare în această ortografie în balada culeasă de Alecsandri (cea mai circulată).

14. Evenimentul s-a produs în sec. XVIII francez, zis al „luminilor”, și s-a răspândit prin autorii ca Voltaire, Rousseau, d'Alambert, Diderot. În 1776, Adam Weishaupt, evreu din Leipzig, a înființat ordinul „Iluminajilor” care s-a unit cu francmasoneria.

15. Deși de larg succes la vremea lor, protestele împotriva civilizației tehnice n-au putut opri degringolada societății moderne. Aceasta n-a fost în stare nici măcar să recepționeze mesajul protestelor.

16. Alexis Carrel, PRAYER IS POWER, 1941, și LA PRIERE, 1944.

17. În România, umanismul secular reprezentat de membrul Grupului pentru Dialog Social și de colaboratorii revistei „Dilema”

* Prima parte a apărut în „Opiniu națională”, nr. 179.

CONDIȚIA UMANĂ

Caius Traian DRAGOMIR

„bun spus de la început - sau, mai corect, în sfârșit trebuie spus - că mult discutată condiție umană este, pentru milenii scurse de la transformarea statală a tribalității și pășilor astăzi, în primul rând, un instrument politic. Atunci când Pilat din Pont îl aduce pe Iisus - torturat, însigurat și încununat cu spini - în fața poporului și rostește „ecco homo” el, de fapt, îl arată pe Fiul lui Dumnezeu în deplinătatea statutului său uman și, empatic, în același timp subtextual, întrebă: de ce sau de cine vă temei? Opresiunea prin dimensiunea sa fizică exploatază condiția biologică a ființei omenești, iar prin celelalte dimensiuni tinde să înfrângă umanul, exploataându-l, în aspectele sale psihologic, moral, spiritual și, implicit, metafizic.

Omul poate fi controlat întrucât este om. El, de exemplu, aspiră la demnitate și, astfel, arăganță în fața căreia nu poate rezista, umilință care va rezulta din confruntarea cu o astfel de arăganță și va diminua îndrăznea, capacitatea de reacție și de acțiune. Întrucât este om, omul poate fi preschimbat în subom sau cel puțin făcut să se teamă de o astfel de „tranzitie”. Condiția umană a fost și încă rămâne pentru politică un mijloc. Democrațiile moderne diferă de dictatură în chip cantitativ; problema postmodernității este aceea de a realiza o autentică mutație ontologică a socialului, politicului și istoricului, iar în centrul unei asemenea mutații - subiect și criteriu al ei - este condiția umană. Această mutație se va releva prin faptul că - în chip kantian - condiția umană va incita la rămâne pentru politică un simplu mijloc, devenind, înainte de toate, un scop al acesteia.

Trebuie observat, pe de altă parte, că statutul ontologic uman și, implicit, condiția umană nu sunt realități fixe. Ființa însăși - afărmă aceasta împreună cu Gabriel Marcel - evoluăză; se pune problema separărilor, ca destin, între „evoluția creătoare” a acestor condiții și faptul universal, ubicuitar, al alienării, ca produs istorico-politic. Atunci când se încercă o vizionare politică asupra omului - și, în continuarea acestea, o aspirație istorică - lucrurile trebuie așezate pe un fundal realist; alienarea este o componentă inherentă destinului uman (în sensul în care un parametru caracteristic pentru un sistem nu poate lua valoarea zero) dar, în egală măsură, efortul creator nu este, nici acesta, vreodată absent - am putea vorbi, cu deplin respect pentru realismul de un echilibru dinamic al ființei.

Condiția umană pe care o putem defini ca singura formă de existență concretă, unică determinată, ca punct de conexiune a fizicului și metafizicului se menține ca prelungire a ființei prin acțiul de contrabalansare a alienării prin creație. Nu este vorba doar de procese fizice de generare și dezgenerare, de procese entropică sau antropică - problema care se pose este acela a determinării de sine a umanului, prin modalitatea liberă a creației umanului cu ființa. Ce înseamnă, în concret, acesta?

Creația, creația modelul ale umanului, ca individualitate, încrezătorie și suport la nivelul celor

mai înalti, ori mai atractivi, ori mai demnă dintre modelele care îi sunt oferite - oricum individul nu acceptă plasarea sa de către un altul, sub propriul său model ales. Istoria este evoluție a cadrului axiologic al ființei umane. Politica rezultă din coliziunea modelului uman interior cu acela pe care caută să îl utilizeze societatea. Există, totuși, elemente ale condiției umane așezate dincolo de creativitatea spiritului: universalitatea suferinței, obligativitatea înfrângerii, necesitatea abandonului voinei în fața necesității. Iată deci umanul marcat de versante: creație și degenerare, libertate și suferință.

Realizarea unui bilanț pozitiv în mișcarea ființei umane în parametrii care circumscriu umanul introduce **factorul timp**; demnitatea, creația, împlinirea, eliberarea sunt obiectivele finale ale unei mișcări în timp. Ceea ce am putea numi „împlinirea în ființă” a umanului nu este un element instantaneu al existenței, ci produsul timpului, ca „evoluție creătoare”. Omul se reinstaurează pe sine ca scop, încorporându-se duratei; timp de câteva mii de ani politica tinde să îl readucă la starea de instrument. **Timpul este agentul prin care intră în existența umană iluzia**; dualitatea formelor existenței generează **suferință - iluzia** este folosită de politică sub **chipul minciunii**, iar **suferința** sub acela al **opresiunii**. Ambele împing omul înspre condiția

de a fi - în termenii lui Immanuel Kant - **un simplu mijloc**. Odată cu Iluminismul se încearcă mutația ontologică politico-istorică; rezultă democrațiile moderne - ori cără de parțiale și imperfekte, totuși democrații - dar și totalitarismele. În fapt, mutația nu are loc; se produce o oarecare perfecționare și, eventual, „umanizare” a modului în care omul este întrebuințat ca instrument, ca mijloc - el nu devine niciodată clipă, sub raport politico-istoric, scop.

În acest moment, ca rezultat al eșecului revoluțiilor bazate pe opozitia claselor sau raselor, dispunând de la primele revoluții, cele iluministe (americană și franceză) de două achiziții majore (disparația privilegiului din actul juridic și democrația nu în varianta ateniană a conducerii populare, ci în aceea modernă a legitimării periodice a dreptului de exercitare a puterii), dar de nimic în plus față de acestea, există **tendința evidentă de reinstaurare a unui conservatorism** a cărei esență constă tocmai în faptul că **refuză punerea problemei condiției umane sub incidentă politică**. Astăzi căile politicii nu mai pot fi decât două: conservatorism și revoluție. Într-o „sfârșitul istoriei” și „revoluția continuă” nu există o altă variantă; sfârșitul istoriei este însă perfect definit - revoluția continuă nu are încă o doctrină, pentru că în nici un caz nu mai poate fi vorba de doctrinele revoluțiilor care au fost în acest secol. Orice conservatorism implică alienarea ineluctabilă; condiția umană, prin natura ei, ca voimă de autodefinire și de autoinstaurare în ființă, cheamă revoluția - o revoluție pe care însă nu o știm ce chip va avea.

Între timp, conservatorismul se numește **tranzitie** și în forma ajustării mijloacelor prin care condiția umană este redusă ori menținută la statutul de mijloc, de instrument politic. Am vorbit mai sus despre formele acestei modalități a alienării. Comunismul a reprezentat un rapid transfer al mijloacelor și instrumentelor de la minciuna la opresiune; minciuna a început să fie în comunism o minciună-instrument pentru că, în prezența agresiunii și ca parte a acesteia, ca devinea simplă convenție. Revoluțiile sfârșitului de secol european reprezintă un progres istoric, de tip cantitativ, dar remarcabil, însă în raport cu statutul ontologic uman și condiția umană, ele sunt substituite a opresiunii cu minciuna. Ceea ce evoluează acum în tranzitie este, în primul rând, minciuna. Pe când nenorocirea reintroducerii agresiunii deschise?

S-ar putea spune că nimici nu este devină pentru toate acestea; desigur, se știe că „nu se va întâmpla decât ceea ce este scris, dar va de cel prin care vine pielea”. România este parte a unui mare ansamblu. Problema conservatorismului actual nu este în primul rând o problemă românească; se cere totuși constată că numeroase idei și mișcări încep să o schițeze, fie și timid, în lume sugerând perspective astăzi încă foarte greu de conceput. Destinul României este în mâna celui sau celor care se vor dovedi capabili să sesizeze aceste mișcări, renunțând la conservatorismul tern al unei tranzitii care nu este decât un gen de brejnevism capitalist. **România nu se poate salva decât o dată cu salvarea condiției umane.** ■

una de conținut, ci de **morală**, dat fiind că în timp (mai precis în confrontare cu trecerea timpului) comunicarea nu este eficientă decât dacă ea este **sinceră, autentică, veridică**. Oricără de sofisticate ar fi tehniciile sau codurile comunicării, ea nu „trece”, nu „rezistă” decât dacă este fidelă conținutului fenomenului oglindit, transmis. Din aceste considerente, se poate spune că mijloacele de informare au datoria morale, fiindcă au o anumită putere, în principal pe aceea de a influența conștiințele, opinia publică.

În acest sens și în acest spirit, dezbaterea nu se poate situa, totuși, în planul unei mai largi ori mai restrânse obiectivității și informației, deoarece **numai** obiectivitatea nu are o relevantă semnificație în sfera comunicării. Ultimii ani ai tranzitiei românești - botezată ad-hoc și nemotivat, în ultimul timp, ca fiind **“post-tranzitie”** - arată că una și aceeași informație poartă mesaje diferite într-o parte sau alta a sferei comunicării. Mai mult decât atât, este de remarcat că, în lumea presei, în general, sinceritatea este ea însăși insuficientă. Cum remarcă analiștii, nu numai un ziarist naiv, dar și unul experimentat poate cădea în capcană, transmitând informații înșelătoare, servind, fără să știe, o anumită cauză, acționând sau fiind utilizat „in orb”. Așa s-au întâmplat lucrurile și în timpul evenimentelor din decembrie 1989 când, redacțiile noilor ziaruri ce luau ființă atunci, erau bombardate (mai ales telefonic) cu știri de tot felul, inclusiv despre „stoluri de elicoptere alb-argintii” care zbura aproape fără zgromot când în zona Tulcea-Galați, când deasupra Timișoarei.

Evident că într-o stare emoțională este greu dacă nu chiar aproape imposibil să se acționeze rațional, ceea ce nu este o suză pentru abaterea de la rigorile onestității și obiectivității. Desigur, în mod normal, onestitatea comunicării impune rigoarea verificării dar, nu de puține ori, presa și ziariștii sunt luati de „valuri”. Este concluzând, în această ordine de idei, constatarea celor doi autori francezi, și anume, faptul că ziariștilor „luatii” de „eveniment” le lipsește spiritul critic, așa cum a arătat „montajul” din Timișoara lui decembrie 1989: încrezători în ceea ce era drept o revoltă populară contra tiranului, ziariștii s-au lăsat „prinși” iar opiniei publice occidentale i s-a prezentat (mai ales prin televiziune) o punere în scenă macabru, „fără să fi existat cea mai mică tentativă de verificare din partea ziariștilor prezenți la fața locului”¹. Cei doi autori susțin că, indiferent de starea de lucruri și înțând seama de masa de informații, o selectare a lor se impune, **rigoarea și onestitatea** fiind criterii fundamentale ale unei comunicări veridice, iar aceasta nu numai pentru a evita erorile, ci, mai ales, pentru a proba capacitatea de **alegere rațională**, de discernământ etic sau deontologic-profesională. De aici și necesitatea existenței unui anumit grad de cultură a informanții, dar și a informației.

1) Armand et Michèle Mattelart, *Penser les médias*, La Découverte, Paris, 1991, p.29.

2) Charles Debbauch, Jean-Marie-Pontier, *Introduction à la politique*, Daloz, 1995, Paris, Capitolul „Les médias”, pag.209-239.

3) Ibidem, p.236.

RAȚIONALITATE ȘI DISTORSIUNE ÎN SISTEMUL COMUNICĂRII

Dr. Ion MITRAN

Un analist obiectiv al comunicării prin mass-media are de înfruntat numeroase obstacole pentru a susține - dacă se încumetă a explora subiectul mai sus menționat - că în contextul social-economic și spiritual al tranzitiei, mijloacele de informare ar acționa potrivit rațiunii, logic, iar exercițiul comunicării ar fi să facă cu judecata, cu măsură, sistematic, metodice, așa cum presupun criteriile raționalității. Exprimând însuși a ceea ce este judicios și necesar de comunicat public, noi jumătatea de raționalitate trimite la întrebări deloc retorice: potrivit cărei logici, cutare sau cutare ziar, post de radio sau televiziune acționează cum acționează?; ce fel de judecata și ce „măsură” transpare dintr-o relatare sau altă?; dacă demersurile publicistice în cauză sunt sistematice, metodice, care este întâi lor, ce urmăresc?

Nu în puține cazuri, analiza defașată, răspunsul realist la asemenea întrebări, bazat pe rațiune, adică pe facultatea omului de a cunoaște, de a înțelege și de a judeca intelligent și argumentat ceea ce vede, atât sau și se comunică, arată, fără dificultate, că procesul comunicării devine sau poate fi numit distorsionat. Adică, se abate de la ceea ce este logic, rațional, transmitând direct sau indirect, abil „prefuzat”, mesaje discordante,

împerceptibile, mass-media putând fi asemnată cu un proces „flexibil” de fabricare a tot felul de imagini, idei și simboluri destinate unor segmente de populație „ochite cu grija”.

Aceste considerente preliminare duc la observația de fond că, în societate, comunicarea distorsionată, folosindu-se de puterea limbajului, este, în felul său, o „artă” de a se duce prin discurs, prin text și imagine, exploataând dorințele și stările de insatisfație ale oamenilor, nevoia lor organică de informare. Desigur, contextul social-economic propice unei asemenea „arte” este cel instabil, de criză, de tranzitie de la un sistem sau regim politic la altul, dar distorsiunea nu lipsește nici în condiții de relativă normalitate.

Din acest punct de vedere, sunt concluzante opiniile recent enunțate de către alți doi analiști francezi, care se ocupă, între altele, de raporturile dintre mass-media și etică², atrăgând atenția, inclusiv prin cazuri concrete, asupra unor implicații evidente ale deontologiei informației. Dar fiind că autorii aduc în discuție ceea ce ei numesc „montajul” de informații și imagini despre evenimentele de la Timișoara, din decembrie 1989, este semnificativ a relua principalele argumente sau considerente. În concepția autorilor nu este nici posibil, nici recomandabil a despărții etica de arta sau meseria comunicării. În aceasta, pentru simplul motiv, împărășit și de alții analiști, că problema comunicării nu este doar

NEVOIA UNOR CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

(Continuare din pag. 1)

Revenind la stadiul actual de dezvoltare a țării noastre - tranzitie - se poate spune că fiecare dintre ramurile științelor sociale aduce contribuții originale la cercetarea și evaluarea diverselor procese caracteristice, examineate în mod specific (sociologic, istoric, economic), dar și prin cooperare multidisciplinară. Însă, pentru a aprecia realist conținutul și formele de desfășurare a unor asemenea procese, prezintă importanță clarificarea a însuși conceptului de tranzitie. Asupra acestuia s-au opriți și unele dezbateri științifice din cadrul Fundației „România de Mâine”, sintetizate într-o lucrare apărută cu un an în urmă și în care se arată că „o cerință elementară și, totodată, fundamentală pentru ca orice noțiune sau concept să poată servi comunicării umane o constituie claritatea definirii sale, concordanța dintre realitate și termenii utilizăți” (tranzitie, în cazul de față), demers cu atât mai necesar cu cât, după schimbarea democratică produsă, ca urmare a alegerilor din anul 1996 (alternanță), obiectivul dezvoltării viitoare a țării constituie, în continuare, o temă centrală pentru

cercetarea și dezbaterea științifică. Aceasta cu atât mai mult cu căt tranzitie se inseră printre acele concepte care sunt „importante pentru toate științele sociale”, cum susțin autori unei lucrări moderne despre „interpenetrarea disciplinelor”³.

Așa cum au subliniat dezbatările științifice din cadrul Fundației noastre, „tranzitie” reprezintă un proces sau, mai exact, un șir de procese dinamice, de durată și intensitate diferite, în funcție de sferă sau domeniu în care acțiunea politică, economie, viață socială, comportament etic, cultural, învățământ etc. Mai mult decât atât, analiza ansamblului acestor procese pună în lumină aspecte diferite și diferențiate, sau chiar o succesiune de „tranzitii interlegate”, cum ar fi: de la un sistem totalitar la democrația pluralistă și statul de drept; de la economia centralizată, de comandă, la cea a liberei concurențe, a pieței; de la partidul unic la pluripartidism; de la o structură socială generată de preponderența proprietății colective, de stat la o nouă structură a claselor sociale, stimulată, între altele, de revigorarea proprietății private; o tranzitie către o nouă diviziune internațională a muncii și, deopotrivă,

urmare, un loc nou al economiei naționale în economia zonală și mondială; nu în ultimul rând, ca importanță social-istorică, este vorba despre o tranzitie către un nou comportament social al oamenilor și, în consecință, către o nouă morală, pe fundalul modului istoric de „sa fin și sa acționeze al poporului român”⁴.

Apare astfel evident că cercetarea și dezbaterea științifică se află în fața unor noi exigențe principale, al căror obiectiv comun îl constituie descifrarea analitică a prezentului și viitorului țării, caracterizarea clară și directă - dincolo de opțiunile și criteriile diverselor opțiuni politice - a tipului de societate care va rezulta din tranzitie, adică a fizionomiei economico-sociale a României anilor de la început de secol și de mileniu, luându-se în considerare voința și interesele naționale, contextul continental și mondial al lumii contemporane.

1. Bronislaw Malinowski, *Une théorie scientifique de la culture*, F. Maspero, Paris, 1968, p.13.

2. Ibidem, p.16.

3. René-Jean Duperly, *L'humanité dans l'imaginaire des nations*, Julliard, Paris, 1991, p.30-32

4. Starea națională, 1918-1996, Editura Fundației „România de Mâine”, 1996.

5. Matei Dogan, Robert Pahre, Noile științe sociale. Interpenetrarea disciplinelor, Editura Academiei Române, 1993, p.137.

6. Starea națională, 1918-1996, Editura Fundației „România de Mâine”, 1996, p.66

O AMPLĂ SINTEZĂ ROMÂNEASCĂ DESPRE FILOSOFIE

Conf.dr. Ioan N. ROȘCA

După o recentă sinteză metafizică, intitulată *Ordine și hazard* (Editura Adevarul, 1966), în și mai recentă sa carte despre filosofie, *Metafilosofie* (Editura Fundației „România de Mâine”, 1997), profesorul și filosoful Ion TUDORESCU, unul dintre cei mai laborioși și prestigioși exploratori români în domeniul filosofiei, concepe filosofia prin prisma propriei sale concepții despre lume, conturată atât prin raportare la mariile stiluri de gândire, cât și prin inserția activă în dezbatările de idei contemporane. De aceea, departe de a fi o expunere neutră și restrânsă tematic la întrebarea „Ce este filosofia?”, lucrarea ne oferă o discuție pasionată cu alte puncte de vedere atât asupra statutului filosofiei, cât și asupra unor dintre problemele care constituie obiectul oricarei filosofii. Ca atare, prin modul în care este gândită și prin conținutul ei efectiv, carte este o amplă sinteză românească despre filosofie. De altfel, prin accentul ei antropologic și umanist, vizionarea metafilosofică a lui Ion TUDORESCU concordă cu modul specific în care s-au raportat la filosofie cei mai importanți gânditori de la noi, formați la școala lui Titu MAIORESCU, de la cei din prima generație, între care C.Rădulescu-Motru și P.P.Negulescu, și până la cei din generația a doua, îndeosebi M.Florian. Totodată, autorul valorifică și contribuțiaile metafilosofice ale lui Nae Ionescu și pe cele ale discipolilor săi M.Eliade și C.Noica, precum și ideile de o natură așteptate afirmate de L.Blaia.

Concepții sub formă unui tratat despre filosofie, lucrarea include principalele perspective din care

aceasta poate fi abordată. Pe parcursul a nouă teme de reflecție filosofică și metafilosofică, filosofia este cercetată sub următoarele aspecte: raportul cu alte forme ale cunoașterii și constiunței; relația cu alte forme ale culturii; obiectul și rosturile; problematica; metoda; metoda dialectică și știința contemporană; finalitatea practică; filosofia ca Weltanschauung; filosofia ca aspirație spre transcendență și nevoia actuală de filosofie. Așadar, filosofia este analizată în conexiunile sale cu alte forme ale cunoașterii și culturii, în sine și, finalmente, în conjuncția ei

dintre lumea lucrurilor (materială) și lumea ideilor (spirituală), problemă analizabilă atât sub aspect ontologic, cât și gnoseologic” (p.73). Este o idee pregnant personală și de factură contemporană, întrucât autorul, afirmându-și propria concepție filosofică, înțelege raportul amintit nu în sens tradițional ca simplă relație între unitate și diversitate, ci în sens contemporan, îndeosebi heideggerian, sub forma „participării” la universal a individualului exemplar, omul, prin cunoaștere, prin creație și acțiune.

Principalele argumente istorico-filosofice ale interpretării amintite sunt extrase din Platon, Hegel și Heidegger, primii doi filosofi fiind apreciați în spiritul celui din urmă.

Ion TUDORESCU: „METAFILOSOFIE“ Editura Fundației „România de Mâine“

cu practica și, de asemenea, cu tendința irespesibilă a omului spre transcendență și sacrilitate.

La fiecare din temele amintite, autorul repune în discuție idei încreștește, redă controverse și abordări actuale și susține, nu o dată, puncte de vedere originale, care denotă deopotrivă concepția sa despre filosofie și propria sa filosofie.

După opinia noastră, ideea forță a metafilosofiei propuse de Ion TUDORESCU poate fi identificată în susținerea că problema fundamentală a filosofiei este aceea a „raporturilor dintre universal și individual (într-o exprimare mai des utilizată în limbajul filosofic, dintre *transcendent* și *immanent*), problema care îmbrăcă aspectul raporturilor dintre om și lume (dintre *subiect* și *obiect* și dintre *agent* și *existent*) și, în prelungirea acesteia, al raporturilor

La Platon, se susține, „nu este vorba de vreo anterioritate istorico-genetică a ideii în raport cu lucrul, a lumii ideilor cu cea a lumii lucrurilor, ci de o coexistență a acestora” (p.77). Totodată, se arată că, la Platon, omul „poate gândi (dezvăluiri treptat, prin abstractizare), adică induce principiul lucrurilor (ideea ca formă și model al acestora)” (p.79). În schimb, la Hegel, „subiectul, prin ideile lui, participă la dezvoltarea și la instituirea acestei lumi (obiective) a ideilor” (p.82), iar „o doavă a participării sale poate fi considerată însăși dorința lui de a trece dincolo de lumea lucrurilor și de a cucerii orizontul nemuririi” (p.82-83). În fine, „la Heidegger, problema participării individualului la universal dobândește sensul de efort cognitiv al omului de a-și proiecta (prin cunoaștere științifică a

CARTEA UNIVERSITARĂ LA EDITURA FUNDATIEI „ROMÂNIA DE MÂINE“

Un eveniment științific

Grigore Poșea

**Câmpia de vest
a României**

LUMINA DE PEISAJE DIN ROMÂNIA DE MÂINE

„... Socomit că am umplut, cel puțin pentru un timp, un gol în literatura geografică regională asupra României.

Dedicăm lucrarea de față multelor evenimente pe care geografia le-a sărbătorit în 1995 - Anul Geografiei Românești și viitorului an 2000, când se împlineste un secol de la înființarea primei catedre universitare de geografie”.

Prof.univ.dr.doc. GRIGORE POSEA

existenței și, în prelungirea acesteia, prin sondare filosofică a esenței acesteia - a ființei) **propria condiție** și, în măsură în care este posibil, de a **realiza** o astfel de condiție (umană)” (p.85).

Autorul arată că, în cadrul marxismului, Engels a redus problema fundamentală a filosofiei la un aspect al ei (raportul gândire-natură), iar Lenin și Stalin au înțeles demisurgia umană doar ca realizare prin practica revoluționară, aceasta căpătând la cei doi un conținut, de asemenea, restrâns.

Semnalata înțelegere mult mai cuprinzătoare a problemei fundamentale a filosofiei implică și accepția dată de autor **metodei filosofiei** ca modalitate de accesare cognitivă la ceea ce este universal și esențial. De exemplu, dialectica, metoda analizată de autor cel mai amplu, a fost concepută, începând

cu modelul ei clasic grec (platonian și neoplatonian) „ca metodă de ridicare sau pătrundere de la individual la universal (ca o cale de provocare ontologică a ființei sau principiului)... **dialectică fiind însăși metafizica** (în sensul ei primar, de ontologie)” (p.109). Metoda a fost concepută similar de Hegel, sau, la noi, de C.Noica. După cum observă autorul, „Hegel (ca și Platon, pe care-l invocă) consideră dialectica nu numai ca **procedeu (metodă) al cunoașterii**, ci, în primul rând, **un mod de a fi al existenței** (ca întreg, sistem, totalitate de relații)” (p.117). În sensul ei hegelian, metoda dialectică a fost preluată și de marxism și de știința contemporană, dar în marxism-leninism s-a ajuns la „un anume mod de a o înțelege și practica - modelul ei reducionist și

dogmatic”, conceput „in vederea justificării strategiilor politice ale «construcției socialismului și a comunismului»” (p.117-118). În opozиie cu asemenea distorsionări, autorul conchide că, în substanță ei filosofică, dialectica este „o condiție a demersurilor teoretice practice astăzi în toate domeniile cunoașterii și acțiunii umane” (p.118). De altfel, subsumându-le aceleași solidarități dintre metodă și concepția despre raportul dintre universal și individual, autorul cercetează și alte metode afirmate în filosofia contemporană (fenomenologică, hermeneutică, analitică) și pledează pentru un pluralism metodologic.

Din aceeași teză de bază privind problema fundamentală a filosofiei ca problemă a raportului dintre universal și individual descurge și ideea, explicitată și dezvoltată de autor, despre aspirația spre filosofie ca și nevoie a omului de transcendent, de o lume a sacralului, și anume, în cazul filosofiei, de o sacrăitate laică. Mai mult, așa cum se argumentează, pentru omul contemporan amenințat de tehnicism și unilateralitate, „reîntoarcerea”, prin filosofie, la sacru, echivalează cu opțiunea să pentruumanism, pentru o afirmare autentică umană.

Prin multitudinea și finalitatea ideilor sale de adâncime și subtilitate, redate cu acuratețe și eleganță, lucrarea profesorului Ion TUDORESCU despre filosofie reprezintă nu numai o sinteză a filosofiei și metafilosofiei sale, ci și o pledoarie superioară pentru nevoie actuală de filosofie, adică pentru „ridicarea omului la cel pentru a deveni homo humanus” (p.219), această înălțare însemnând „pătrundere a lui în esență sa”, în „semnificația sinelui”, altfel spus, adâncire în spirit și manifestare nelincetată, prin spirit, ca ființă culturală și astfel, autentică umană.

EUROPA, ÎNCOTRO?

Prof.univ.dr.doc.TITU GEORGESCU

Cum va supraveie Europa? ne întrebăm la jumătate de veac de la Conferința de Pace.

Prin expansiunea civilizației industriale? Prin instabilitate? Prin Europa Unită?

Este un examen greu pe care Europa îl poate să trece numai întrucât ei, fapt ce îi va conferi mai multă forță, bogăție, autoritate. Doar "a celor 15" este o amintire care îl domină rezistența și forțele dezvoltării, ale competiției mondiale. Fără a fi întreagă, Europa nu poate participa la ascensiunea competiție deosebită marginalizată.

Încercările cu care vin țările centrale și est-europene apăsă asupra unei ascensiuni Uniunii occidentale, care trebuie să devină, într-un anume chip, seut pentru țările acestor ani răsăritene. În alte epoci, aceste țări au suportat încercările Apusului și au fost seut pentru el. Reticențele statelor aliate în Uniune sunt doar în parte de binele, aceasta trebuind să iasă în

întâmpinarea suratelor din considerente istorice, contemporane și viitoare.

Dimensiunile greutăților unor țări ca Polonia, Iugoslavia, România, Cehia, Ungaria, Slovacia, Bulgaria, Albania, Țările Baltice sunt mari și au multe note comune. Sigur, sună și specifică. Tinând scamă de toate acestea, ce trebuie să facă România, pe ce că să meargă?

Factorii puterii din țara noastră au adoptat și adaptă, în continuare, politica "pe termen scurt", a înțării "acum ori niciodată". În Europa, deși "eci 15" nu se grăbește, nu dovedește entuziasmul la primirea confrăților est-europeni.

România are de mediat asupra plusurile și a minusurile Uniunii Europene, urmând ca cele mai competente, responsabile reprezentanțe ale vieții economice, juridice și a avanselor soluțiilor tehnice, deosebiti și încăpători cu folos pentru poporul român, greu încercat.

Probleme majore pentru prezența în Uniune Europeană, pentru natura UE, se pun de către destule țări ale continentului. Încheierea celui de-al treilea război mondial, fără fronturi clasice, sângerănde, a dus la un gen de accelerare a istoriei, care ar apărea nu numai dispariția hotarelor

nationale, dar chiar și a Europei statelor suverane. Dintre toate continentele, Europa este, în această fază, cea mai afectată prin măcerarea sa în sfera de influență, zone de liber schimb, alianțe regionale, subregionale, comunități economice și de altă natură, la care se adaugă fiercare din confruntări: militare, naționale, teroriste, cu diviziuni de stat, pulverizări balcanice, scojene, galeze, bască și.a.m.d.

Uniunea Europeană este prezentată ca fundamental cel mai credibil pentru supraviețuirea continentalului nostru și pentru a se afirma cu rol însemnat în raporturile cu alte continente sau centre mondiale.

Dorita, sperata, salvatoarea Uniunii Europeană cunoaște două direcții ce nu pot fi eludate. Prima este marcată de confruntarea privind lărgirea UE spre țările din centrul și estul continentalului. Sunt și potrivni, sună și partizani, ai grăbirii chiar a procesului de unificare europeană. Promotorii ai unei configurații europeene căt mai largi posibile sunt Franța și Germania, ultima chiar cu un anume ascendent ce prefigurează un gen de hegemonism. Cea de a doua direcție este reprezentată de Marea Britanie, ferment pentru disoluția Uniunii Europene, cu eforturi pentru

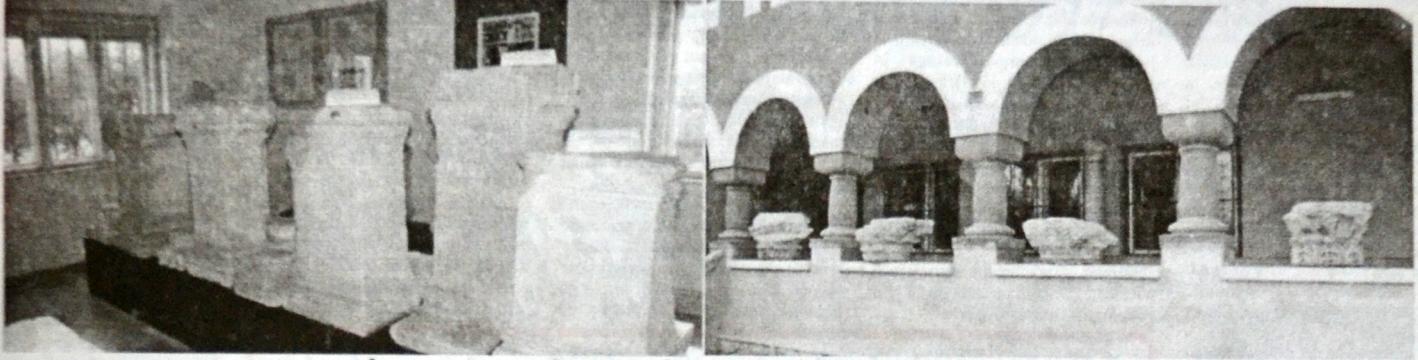
transformarea UE într-o zonă a libertății schimb și pentru reducerea dimensiunii unității politice a comunității europene.

La o jumătate de secol de la Conferința de pace do în Paris, Europa nu a ajuns sub hegemonia britanică, precum speră Londra, ci ascultă tot mai evident, de mare lejeritate în războiu mondial.

Sunt mari, multe și complexe problemele Uniunii Europene, ale consolidării, ale extinderii sale, extindere ce nu se reduce la dorința sau voiajă de a fi primit sau nu. În România s-a făcut prea multă propagandă de suprafață, s-au semnat prea multe iluzii în ceea ce privește rolul Uniunii Europene în societatea țării din impasul tranzitiei și din marginalizare. Factorii "de decizie" prea mult judecă "la zi" și facili, neluându-se în scamă perspectivele, proiectările pe durată mară, ale dezvoltării României pe fondul viitorului, mai apropiat și mai departăt, al comunității europene și al altora ce se pot crea, ca și pe acela al altor comunități cu aură mondială.

Europa are, în întregul său, din vest până în est, mari probleme care lasă să se întrevadă strategii nedeslușite de mulți, iar Uniunea Europeană are destule dileme, incertitudini, căutări.

În Muzeul de la Sarmisegetusa

Mărturii ale eternității românești

ŞANSE EGALE CAPITALULUI AUTOHTON!

- Convorbire cu prof.dr.Gheorghe RĂBOACĂ, președinte Consiliului Științific al Institutului de Cercetare în domeniul Protecției Sociale și a Muncii -

Economia românească are nevoie mai mult ca oricând de capital. Iată una din sintagmele tranziticei societății românești la economia de piață. De aici poate și efortul de a atrage investitorii străini - mai mulți sau mai puțin strategici - în speranța relansării economiei naționale. Poate tot aici se află și rațiunea multor facilități oferite investitorilor străini pentru a-i convinge să vină în România, în defavoarea investitorilor autohtoni.

■ Domnule profesor, considerați că un asemenea accent ar trebui să doță inevitabilă la această nedorită stare de discriminare?

- Nu, în nici un caz. Normal ar fi ca principală atenție să fie acordată capitalului autohton atât acum, după cum știți, într-o mare dificultate. Imaginea deprimantă a întreprindătorilor mici și mijlocii decapitalizate, supuse unui blocaj financiar fără precedent, a societăților comerciale lichidate, chiar dacă unele aveau șanse reale de redresare, atestă că economia națională se află într-un grav impas. Cât de necesară poate fi prezența capitalului străin pentru relansarea economiei românești, iată o problemă deloc controversată. Actul normativ care și propune să reglementeze regimul investitorilor străini oferă adăvărate privilegii omologilor de afaceri străini, ceea ce a stârnit, pe bună dreptate, protestul celor autohtoni. și necesitatea adaptării unei singure legi în domeniul investitorilor, de prevederile căreia să beneficieze doptivit, investitorii români și cei de pe hotar, nu mai putut fi evitată. După părere mea, a fost o decizie înțeleasă. Este normal ca pentru reglementarea activității din același domeniu să se adopte o singură legă.

■ Să revenim la întrebarea.
- De acord. Principala atenție cred că trebuie acordată capitalului autohton, inclusiv formării acestuia în conformitate cu legile, două fără închisori, fără jaf și corupție, nu în dauna salariaților, a țărăncilor, pensionariilor sau în dauna altor patroni care îngrijesc și respectă rigurose legile țării.

Însă, cum nevoile de capital sunt întotdeauna mai mari decât resursele (posibilitățile), așa cum este și în prezent cazul României, cu cred, în același timp, că trebuie să acordăm atenția cuvenită și capitalului străin. Orică altă poziție față de capitalului străin echivalizează cu negarea sau subestimarea rolului acestuia în mărire resurselor de stimulare a producției și de relansare a creșterii economice, în crearea de locuri de muncă, în realizarea transferului de tehnologie modernă și în promovarea unor noi metode de management, în sporirea capacitații de concurență a țării pe piețele externe, precum și favoarea altor efecte beneficii pe piața internă.

■ Să înțelegem că nevoia de capital străin rezultă din insuficiența capitalului autohton?

- Da, cu siguranță din această cauză. Însă de aici nu putem să tragem concluzia că ritmul de formare a capitalului intern este scăzut, sau și mai rău, că în actuala stare de sărăcie, ar trebui accelerat. În România, datorită modelului de reformă promovat, capitalul intern se formează în mod accelerat, necontrolat, adesea fără performanțe, așa cum nu este normal, în afara legii, prin corupție și evaziune fiscală, în dauna muncii și a consumatorului, generând sărăcirea unei mari părți a populației. Datorită acestui proces dramatic și voluminos restrâns al economiilor pe care le poate realiza populația, nu se poate spăra într-o sporire mai consistentă a contribuției pietei interne și a economiilor populației ce creșterea capitalului intern. Deci, dacă

există chiar o prejudecată după care investitorii autohtoni, subcapitalizați fiind, nu pot ajuta la realizarea reformei economiei românești.

- Într-adevăr. Dar apoi ei sunt indemnati părintește să nu se simtă marginalizați, fiind asigurați că noua reglementare li va așeza pe o poziție egală

cu concurenții de peste hotare.

Scutirea de plăți a impozitului aferent profitului reinvestit, scutirea de taxe vamale pe timp de 3 ani, pentru mașini, utilaje, instalări, echipamente importante, reducerea cu 50% a taxelor vamale pentru materii prime și materiale sunt, încontestabil, facilități consistente care vor putea înflătu o parte din vechile discriminări. Dar repet, fără demersuri ferme pentru deblocarea finanțării, incurajarea investitorilor autohtoni și chiar a celor străini, nu poate fi concepută relansarea activității economice. Apoi, se știe, regimul fiscalității în România este excesiv și el sufocă întreprinderile mici și mijlocii. Acest lucru este dovedit și de o comparație cu situația din alte țări. În timp ce la noi impozitul pe profit este de 38%, în Estonia este de 25%, în Rusia de 30%, în Ungaria este de 18%.

■ Fiscalitatea excesivă determină micșorarea masei profitului, volumul incasărilor la buget și inhibă efortul pentru reorganizarea activității productive.

- Așa este. Vreau să mai menționez că împotriva interesului investitorului autohton mai acționează și o serie de practici din domeniul așa-numitilor credite externe „cu destinație”.

■ De altfel, există și situații din care rezultă că investitorii autohtoni sunt înflăcuți uneori cu brutalitate din anumite afaceri.

- Din păcate, realitatea este altfel deosebită și normal. și este regretabil. Vă referi,

probabil, la cazul Regiei Autonome a Îmbunătățirilor Funciare autorizată să achiziționeze, pe baza unor credite garantate de Ministerul Finanțelor, „pachete” de echipamente agricole și servicii din import, în valoare de 160 milioane de dolari. Deci, fără licitații la care să aibă acces și producătorii autohtoni. De aceea, cred că efortul propriu pentru relansarea economiei naționale se cere a fi căt mai grabnic reabilitat. El va crea un mediu de afaceri atractiv și credibil și pentru investitorii străini.

■ Se pare însă că nici noul proiect al Legii investițiilor în România nu pune capăt în totalitate discriminărilor, asigurând efectiv șanse egale cu cele oferite oamenilor de afaceri străini.

- Deocamdată, așa se pare că este. Cea mai contravarsată prevedere este aceea care cere ca la constituirea capitalului social să existe atrăsire de investitori, „trebuie să provină exclusiv din linile de finanțare externă și garantează”. Pentru investitorii români această cerință este o mare constrângere, o confinare a blocării accesului la creditul intern.

■ Care ar fi consecințele menținerii unor asemenea situații defavorizante pentru investitorii români?

- Consecințele sunt desori nemijlocite, pentru că lipsa de capital generează tendințe de subvalorificare a patrimoniului în acțiunile de privatizare, dezavantajând populația care a contribuit la acumularea acestuia, precum și de frâñare a veniturilor populației, de reducere continuă a ponderei remunerării muncii în produsul nou creat. Însă consecința majoră a lipsei de capital este creșterea prețului pe care cumpărătorul respectiv, România, trebuie să-l plătească posesorului de capital pentru o marfă (capitalul) care este deficitar sau „rară”. În acest preț, România include și plătește concesii și privilegi, închide ochii la abateri de la legi etc. Toate acestea nemulțumesc, desigur, investitorii români.

■ Vă mulțumim. Adela DEAC

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

TUDOR ARGHEZI - Întruchiparea poeziei

Prof.univ.dr.Ion Dodu BĂLAN

Decenii al săptămâna al secolului XX a răpit culturii românești personalități de vîrstă, precum Mihai Sadoveanu (19.X.1961), Lucian Blaga (6.V.1961), Cezar Petrescu (9.III.1961), Aron Cotruș (1961), Ion Barbu (Dan Barbilian) (1961), Mihail Ralea (17.III.1964), Tudor Vianu (25.V.1964), G.Călinescu (12.III.1965), Tudor Arghezi (24.VII.1967). De la treccerea în lumea de veci a poetului „Cuvintelor potrivite” se împlinesc acum, trei decenii - genialul scriitor (poet, romancier, dramaturg, gazetar) a simțit, ca o presiune a destinului, că „Bate timpul și trece minutul” - cum mărturisea în poezia *Desărtăciune* din volumul *Frunze*. „La scăpată”, în amurg, Arghezi a intuit cu strălucire de geniu că „S-a prăbușit vecia poeziilor marginile gropii / În bălcium de moriminte rămân să plângă popii”.

Au rămas să-l plângă milioanele de cititori și admiratori, poetii cărora le-a fost „învățător și patriarh, om al cărților și cărților în stele necunoscute. Viața lui îndelungată și rodnică a fost o întreagă enciclopedie a existenței umane și o carte de parabolă al căror tâlc nu îl vom epuiza niciodată, iar opera monumentală ce ne rămâne e încă unul din miracolele acestui pământ - mărturisirea poetului cu un sfârșit atât de tragic în ruinele cutremurului din 1977, A.E.Baconsky - Marele poet italian Giuseppe Ungaretti declară că moartea lui Arghezi „este o imensă pierdere pentru poezia acestor timpuri, căreia el i-a fost unul dintre maestrii universal respectați. Ardoarea inspirației lui, extraordinara eleganță a stilului, nobelețea sufletului său vor rămâne modele exceptionale”. În fața unor asemenea aprecieri căt de ridicol și ingrată atitudinea iconoclastilor noștri, procurorii de chilipir care-i pătează lumina gloriei cu o ocară care li-s-ar potrivi lor, de minime.

La moarte sa, petrecută la 14 iulie 1968, după ce împlinea venerabila vîrstă de 87 de ani, căci se născuse la 20 mai 1880, Tudor Arghezi, care debutase încă din 1896 în revista lui Alexandru Macedonski „Liga ortodoxă”, lăsă literelor române o operă bogată și impresionantă: volumele de versuri „Cuvinte potrivite” (1927), „Flori de mugeacă” (1931), „Cărțica de seară” (1936) (1939), „Una sută poeme” (1947), „1907, Peizaje” - o tulburătoare evocare a răscoalelor răângării în care au pierd 11.000 de tăranii, „Cântare omului” (1956), „Stiluri pestrițe” (1957), „Frunze” (1961), „Poeme noi” (1963), „Cadente” (1964), „Silabe” (1965), „Ritmuri” (1966), „Noapte. Litanii” (1967), „Frunzele tale” (1968), „Crenți” (1970). A lăsat o proză cu anumii critice, polemice și satirice, plină de străluciri stilistice profunz originale: *Icoane de lemn* (1930), *Poarta neagră* (1930), *Cartea cu jucările* (1931), *Tablete din jara de Kuty* (1933), *Ochii Maicii Domnului* (1934), *Cimitirul Buna-Vestire* (1936), *Ce ai tu mine vântule?*, *Povestirile boabei și ale fărâmei* (1937), *Liniște* (1942) etc.

Numele Arghezi nu acoperă numai boala de poet național, în totă-

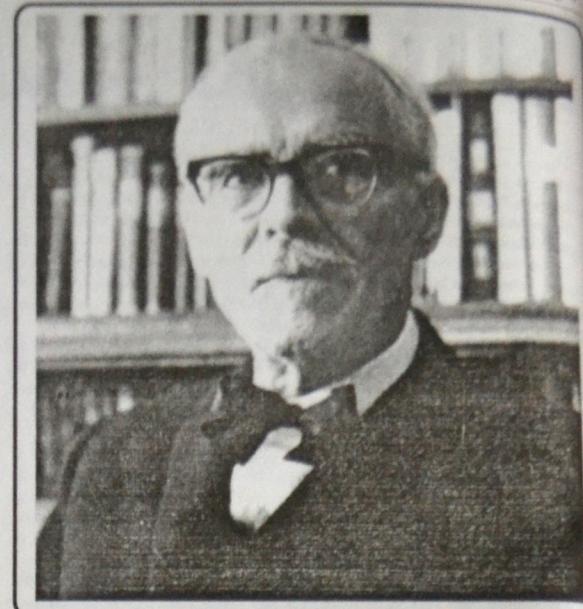
plinătatea termenului, și tocmai de aceea și universul, în sensul cel mai cuprinzător al cuvântului; el se confundă cu însăși ideea de Poezie, în imensa ei varietate, noblete, profunzime și complexitate. Arghezi e poet de o înegalabilă originalitate în versuri, în proză, în dramaturgie (*Seringa*), în eseistică (*Eminescu*, 1943), în pamflet și în memorialistică. Nu este vorba, firește, de o simplă infuzie desuetă de litism, nici de folosirea unei expresii metaforice exacerbate, nesolicitată de o trăie sau de un conținut adecvat, ci de o atitudine permanent poetică în fața lumii, a vieții, a marilor probleme, gânduri și sentimente cu care se confruntă ființa umană în existența ei trecătoare. „Singură poezie poate găsi vocea castă care să cante” - scria

raportul dintre om și divinitate, munca modelatoare a ființei umane, generatoare de civilizație și cultură, inteligența îscoditoare, lupta și strădaniile omului de-a lungul istoriei pentru a fi el însuși, pentru a crea progresul umanității, macro și microcosmosul, pe scurt, totul, îscă admirația, sarcasmul, duiojenia, atitudinea protestatară, optimismul și pesimismul, melancolia, nostalgia și avântul poetului, transformându-se într-o Poezie cu majusculă, de o neobișnuită spiritualitate, hrănitoare neconținut din existența de toate zilele, din concretul vieții, neînfrumusejate și neidealizate.

Poezia argheziană, înălțată pe impletirea armonioasă, surprinzătoare, dintre abstract și concret, exprimă o coordonată statonomică a etnopsihologiciei poporului român, surprinsă, de altfel, în modalități specifice și în grade diferite de toți marii nostri poeți și în primul rând de Eminescu.

Apariția lui Arghezi în universul liricii românești, în învălășeala de curente și mode care au dominat literatura mondială de la sfârșitul veacului trecut și începutul veacului nostru, reprezentă neîndoios o adevărată revoluție a sensibilității, a gândirii și a expresiei poetice, dar nu împotriva bunelor tradiții naționale, ci în sensul și în spiritul lor, căci marea poezie românească a continuat să crească pe propriul ei teren, repudiind influențele infructuoase și modele trecătoare sau reținând din ele numai ceea ce corespunde specificului nostru național.

Ceea ce caracterizează esența operei lui Tudor Arghezi este senzația de autenticitate, de spontan și de neobișnuit; este, totodată, faptul că ea constituie un neconținut răspuns, inedit și insolit, la împrejurările vieții, la întrebările, de

gândind contradictoriu și complicat asupra propriei condiții și încercând să spargă coaja gândului și a cuvântului pentru a le pătrunde taină; iubind și urând, răzvrătitindu-se față de nedreptăți; măsurându-se cu Dumnezeu ca aspirație („în mine însuși tu vei fi trăit”) nu de pe poziile titanismului romantic sau ale satanismului, ci identificându-și destinația cu al găzii și al bulgarului de tărâna inertă; lacom de viață cu o poftă epicureică și străfulgerat, totodată, de sentimentul zădărnicie, ca un stoic.

Există în creația argheziană, o solemnitate profundă, legănată într-o psalmodie sobră, cu bogate rime interioare, ce răsună prelung, în ecuri menite a legă în sunete de arginturii sunici cu universul mare. Există o

existență și poetul mare își reface mereu universul sufletesc, cu un spor inedit de

cu un oxare de noi zone ale cunoașterii

umane la propriul său univers artistic

Vechea patimă a cunoașterii

încarcerată, odinoară, în tainile de

mister, se desculțușează, se desfașoară

în perspective noi, luminoase, la

senectate, dar nu și pierde splendoarea

frâmantării dramatice din tinerețe;

Vechii confruntări amare a omului cu

divinitatea, poetul, îi răspunde acum cu

o replică sapientială, condensând în ea

experiенța umană de cunoaștere, fără

da un verdict definitiv, desființând însă

un izvor al genialității sale.

Sunt reluate, de asemenea mereu

din unghiri și perspective noi, teme și

atitudini statonice în poezia erotică

argheziană, exprimate într-o melodie

gravă, cu rezonanțe solemnne de orgă,

într-un vers larg desfașurat. În fine

poetului, dragostea și o permanență

umană cu divin, femeie și „răspândind

în el ca o mireasă într-o pădure”.

Poezia erotică argheziană avea și ea

câteodată, ceva din nenorocul dragostei

eminescienă, ca și aceea a lui Goga,

poetul lăsând să cădă peste îndragostit,

ca o dulce durere, ideea de destin - în

sensul strict de întâmplare - și de nobilă

pierdere, implicată fără în dragoste

Universul eroticăi argheziene își

anexașă neconținut tonuri și nuante

imedite. Cel ce vedea în femeie, logodnică

de-a uriaș, soție niciodată, va închinde

mai tulburătoare immuri femeiei ca soție

vieții de familie și căsnicie exemplare.

În acest spațiu psihic arghezian, omul

se surprinde în mijlocul universului, dar

foarte adesea și universal și surprins

în sufletul omului. De altfel, întreaga opera

argheziană e, în ultimă instanță, o

admirabilă cântare a omului. În

ipostazele lui cele mai diverse este, un

elogiu adus condiției sale eroice,

inteligentei lui creațoare, setei lui de

cunoaștere și desăvârșire, capacitatea

de a se autodepăși, mintii sale lucrațioare

și mâinilor sale care gădesc.

Nă intămplător acestui om î-i închinat poetul

social Cântare omului, un fel de legen-

ă a anotimpurilor umanității în drumul

dramatic spre orizonturile pe care îl

oferă condiția de verticalitate, adică de

demnitate, de cunoaștere, de stăpân pe

propriul său destin, stăpân pe timp și pe

spațiu, cu mijloacele unei civilizații

moderne. Iată de ce Arghezi e un poet

de demnității omului, un poet național și un

versal pe scara dintre om și divinitate.

30 de ani de la trecerea în eternitate

“O imensă pierdere pentru poezia acestor timpuri, căreia el i-a fost unul dintre maeștrii universal respectați. Ardoarea inspirației lui, extraordinara eleganță a stilului, noblețea sufletului său vor rămâne modele exceptionale.”

GIUSEPPE UNGARETTI

Arghezi în revista „Facla” din 1913, conchizând categoric și lapidar: „Cântecele ce se vor face geniu sunt deșarte”. Așa cum în mitologie regale Frigiei, Midas, transformă în aur tot ceea ce atingea cu mâna, la fel și Arghezi transfigură în poezie tot ceea ce-îi cade sub simțuri sau sub aripa imensă a imaginării sale creațoare.

„Poezia, scria Tudor Vianu, n-a fost pentru Arghezi o îndeletnicire în marginea vieții, un act de reculegere, un popas. A fost forma vieții lui”.

Se poate spune, fără exagerare, că n-a existat nici o zi din viața lui fără ca să nu aiibă un ecou în creație. Confruntația aprigă cu existența, chinul nobil al creației artistice, cuvintele „frâmantării de săptămâni, pentru a-i exprima ființa, patima și neliniștea dramatică pentru cunoașterea tainelor lumii, florul dragostei, năzuința spre inalt și prăbușirea cu arpile gândului arse de lumini stelare, precum ale legendarului Icar de razele de soare, biruința și înfrângerea, zbaterea între frumos și urât, între credință și făgădă, între bine și râu, mănia, iertarea și ură, căldura căminului, dragostea familială, suferința și amărăciunea celor exploatați, gândirea cetezătoare, fășință spre înalțat „ca un tâlhări de ceruri”, piatra stearpă, bulgărele de tărâna, ca forma cea mai înfructuoasă a materiei, sau piatra filosofală, firul de iarbă sau bobociul de floare pe care-l concepe „la fel ca cerul cel înalt”.

obicei fără răspuns, ale omului cu „sufletul ... subred și sărac”, prin în vîltoarea complicatei existențe sociale, aflat în dialog cu necuprinsul și cu divinitatea, pe care o bănuiește a fi, dar de care se îndoiește creator, respectuos și creator, cu frică de Dumnezeu ca Toma Necredinciosul - „As vrea să piș și să ure: Este!” - Domiciu să străbate „hotarul marilor misterelor” din tările cerului, dar constrânu să piară în beznă și în putregă” pentru că „imprimedjuit ca și grădină în care pasă un mânz”; slugă credincioasă a Domnului, și, totuși, capabil să se întrebe cu demnitate și o anume umilință creștină „până când?”, trăind cu intensitate și înflorire sentimentul curgerii ireversibile a timpului („Din vecinăta tu nu sunt măcar cu ceas”), și răvind să înfrângă efermetatea, să dureze prin creație;

specificitate deplină care constă în împerecherea sublimă a unor aspecte ale vieții intime, casnice, uneori, cu o măreție cosmică, fulgerată de mistere, descrisibile însă, de fortă gânduri umane. Poetul se afă într-o desăvârșită intimitate cu toate elementele fizice, de la geneza până la moarte, pe care o comunică în versuri de o frumusețe unică și imimitabilă.

E în poezia lui Arghezi o statonică patimă, în sensul strict etimologic, de suferință, și o frâmantare romantică, însuflare organică liniștii grave, de factură clasnică, adăpostită sub covârlitură înțelepicunii și proverbelor omenii românești.

Cum orice răsărit de soare e altul, cum orice primăvară e nouă, ca și orice înmugurire, de pe creangă sau lăstăr, dând farnecul mereu inedit al naturii,

Revista se poate procura prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitiv de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tinereții, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Machetarea computerizată și tiparul

executate de

LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE

SI TIPOGRAFIA

FUNDATAȚIEI „ROMÂNIA DE MÂINE”

REDACȚIA SI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tinereții, Sector 4, Telefon: 330.40.40/Inelor 182